

SZEGEDI KÖLTŐK

Veress Miklós

Szabadulás

Az égen furcsa felhők
egy örült kéz vonásai
Mozdul bennem a felnőtt
körébe állnak rácsai

Szívében hét madár van
szemében szárnyas ámulat
megáradt kattogásban
csapkodják véres tollukat

A távol kék kavargás
szitakötőszárny metszete
A torokban sikoltás
hogyan énekelni kellene

Az égen furcsa felhők
a földet földnek képzelik
Hallgat leül a felnőtt
bólintja tünődéseit

Szívében hét madár volt
szemében szárnyas ámulat
Cipőjén sárga sárfolt
zsebében pénz után kutat

Megnyugszik mint ki boldog
padlóra színeket hajít
a mozdulatlan dolgok
tükrözik mozdulásait

Virágok énekelnek
betöltve időt és teret
S lábujjhegyen a gyermek
elnéz a hajlott váll felett

Sz. Kelemen János.

A szonettet szeretem

Sekélyes tóvá folyik szét a gondolat
az alakatlan mondatokkal áradó
versben. Zavaros, értelmetlen sorokat,
mik bosszantanak csupán, írni mire jó?

Fáj sokszor az is, hogyha nem találok
rimet a sor végén: hiába játszott
eldobott kövel tő tükrén a költő!
Fáj az elmerült, fel nem szökdelő kő.

A tízennegy sort szeretem. Szonettet
olvasni, írni — öröm, gyönyörűség:
elfojtott sóhaj ostorozza lelked.

A szabadság formák gyöngygyöngyében él,
a nagyság, szépség, szerelem — a hűség. —
A szabadság silánysága mit sem ér!

Petri Ferenc

Etüdök

ZSUSZÓNÁK

Szomjúságomban megittattál,
előttem mégis
aszályok útja porlik.

Szemem sebesezik,
inyem lobosodik
derengő testedig,
terítő borodig
lábamat utak örlik.

Nélküled csavargóban
szomjazom szoknyák
harangzúgásában bővizű
hideg tóban.

Szívem labirintusában
fénytelen szavak üledéke;
Hétszershétfői sárkányt
győztem le érted vértelen tusában.

Most már megtérni végre
hozzád már hazatérni vágyom;
torokszorító magányom
emlékét levetem előszobádban.

Amíg elmúlik ez az éjszaka,
virrasztok ébren;
füstáztatta üvegszarnokok
fekete gyomrába
megtérnek fáradt acélvonatok,
amíg ragyogsz a szívem vitrinében.

csillagos lovak ballagnak égigérő faszorokban
éber csillagok alatt avarban gázolnak térdig
szemükben fekete felhő feketélik óriási
árnyak között mindörökre arcod lámpása fehérlik

SOMOS MIKLÓS

HÁZ ES KERÍTÉS KÖZÖTT

A beat és a magyar beat

A beat-zene jelentkezése kétségtelenül egyik legérdekesebb jelenség az utóbbi évek során a világ zenei térképén. Olyan stílus született a népszerű zenei műfajok körében, amely a világ jelentős részén aránylag nagy tömegeket tud meghódítani nemcsak zenehallgatóként, hanem gyakran a zene aktív művelőiként is.

Vajon teljesen új ez a stílus? A beat nem egészen egyenlő a dzsesszrel, de nem is különbözik homlokegyenest tőle: ugyanannak a fejlődési folyamatnak a része, mint a dzsessz.

A dzsessz — mint ismeretes — Amerikában a századforduló környékén az elnyomott néger (és részben fehér) rétegek érzésvilágának kifejezéséül született, tele erővel, panasszal, tiltakozással. Zenei formáiban felhasználta mindent, ami ezekhez a rétegekhez eljutott: az ősi néger zene ritmusát csakúgy, mint a protestáns korál harmóniáit, vagy a katonai fúvószené hangszíneit. Ilyen elemekből alakult ki újszerű ötvözetként a dzsessz, amelynek megszólaltatói eleinte nem voltak hivatásos muzsikusok, nem is kottából játszottak, hanem a muzsikálás alkalmából maguk rögtönöztek szólamaikat.

Ebből a kezdetből a dzsessz nagyon bonyolult és sokoldalú művészeti fejlődött. Egyes iskolái még őrzik a régi stílust (pl. a „dixieland”-zenekarok), mások azonban új formákat hódítottak meg, kialakították a „szimfonikus”, a „kamara”, a „modern”, sőt az „atonális” dzsesszt, amelyekben az eredeti hagyományok már a modern műzene eredményeivel forrtak össze. A kávéházak, a mulatóhelyek világából a dzsessz a koncerttermek felé tört, legjobbjai elismert hangverseny-muzsikusok lettek, művésztüket ma már nem fogadják olyan elementárisan feltérő érzelmekekkel, mint elődeikét, hanem koncertszerűen hallgatják.

A dzsessz eredetileg azt a szakadékat igyekezett betölteni, amely a csak kevesek számára szolgáló műzene és a hagyományos népzene között tátongott, hiszen olyan művészet volt, amely a paraszti (vagy ősi afrikai) eredetű népies formákat új városi elemekkel kapcsolta össze. Amióta azonban megindult a dzsessz fejlődése a popularitásból a koncertek felé, egyre nagyobb szakadékok keletkeztek a művészi dzsessz és a közvetlenül szórakoztató igényeket betöltő tánczene között.

Ez a szükséglet keltette életre a beat-zenét. A dzsessz korábbi stílusainak hagyományait folytatja, rendelkezik például ugyanazzal a frissességgel, mint a régi dzsessz — csak hogy ezek a hagyományok most újabb erősítést kapnak a népzeneből, ezáltal nem a negerekéből, hanem az európai népek hagyományából. A „Beatles Együttes” egyes számaikat akár skót népzenei is elkönnyelhetünk de ugyanilyeneket találunk máshol is, s az egész irányzattal egységben min-

denült megerősödött a népzene kultusza. Felújítja a beat stílus a régi dzsessz tiltakozó, protestáló hangját is, az úgynevezett protest-song, vagy közelebről a „pol-beat”, a politikai mondanivalójú beat-zene éppen ezt szolgálja, mint ahogy nálunk legutóbb tartott sikeres pol-beat fesztivál is bizonyította.

A dzsesszt sokan — mint például Yehudi Menuhin — új népzenei neveztek. Ez a megállapítás fokozottabban érvényes a beat-re is, hiszen itt nem egyszerűen amerikai zenei elemek asszimilálásáról van szó, hanem az európai hagyományokból és európai igényekből kinőtt sajátos irányzatról.

Egyértelműen igent kell tehát mondanunk a beat zenére? Eppógy nem, mint ahogy tagadunk sem lehet hasonló kizárólagossággal. Egy műfaj, egy művészi irányzat sohasem pusztán jót hoz létre és ritkán, vagy sohasem pusztán rosszat. Ezért nem lehetett sommásan ítélni a dzsesszről sem, amelynek spontán fejlődését szintén nagyban befolyásolta, hogy első sikerei után fantáziát látott benne az üzlet is, és virágzó „iparággyá” fejlesztette. A dzsesszben ezért két irányzat küzdött egymással, a jó értékes népi eredetű dzsessz harcolt a kapitalista szórakoztató iparral.

Ugyanezt mondhatjuk el a beatről. Itt is keveredik a jó a rosszal, az értékes az értéktelennel. Az irányzat, a címke itt sem márká meg Esetenként művenként dönthetjük el, hogy mivel állunk szemben.

A művészetet azonban nem kell feltétlenül azonosnak tekintetünk híveinek viselkedésével. A tánchoz kapcsolódó zenei stílusok év-

századok óta elsősorban az ifjúság köréből toborozzák híveiket. Egy-egy XVII. századból származó iratban ugyanolyan hevesen ostromozták az új táncot és az új zenét, sőt gyakran ugyanazokkal a szavakkal — kivétel nélkül — találták az ifjúság zajos lelkesedését, mint ma. A „lelkesedés” persze valóban ölthetett és ölthet a társadalomra elfogadhatatlan formát, de hogy mikor jut túl az izlés határán, az nem elsősorban magától a zenétől vagy táncától függ, hanem az ifjúság neveltetéséről, körülményeiről, fegyelméről. E kérdés tehát főként pedagógiai és nem zenei természetű.

És a magyar beat? Nekünk is van beat zenénk. Az új stílus hulláma hozzánk is elérkezett és magával ragadta ifjúságunk nem is jelentéktelen részét. Vannak kitűnő beat zenekaraink, vannak a beat zenét, és benne a pol-beatet amatőr alapon lelkesen művelő fiataljaink. Igaz, zenéjük nem kapcsolódik szervesen a népi hagyományokhoz, mint némely más országban, s igaz ezáltal ismét csak követői vagyunk egy nemzetközi irányzatnak és nem egyrangú alkotói. Hulláma is akkor érkezett el hozzánk, amikor máshol már túl volt az első tetőzésen. Mégis hiba volna ennek alapján negatívan ítélni meg a magyar beat helyzetét. Aki reálsan, józanul szemléli eredményeiket is lát a beat-ben, és egy erőteljesebb zenei stílus, s egy ráépülő aktív zenei gyakorlat terjedését. E reális szemlélet alapján nem a beat valamiféle „megszelídítésében”, hanem a benne rejlő értékek kibontakozásában kell látnunk további fejlődésének útját.

VITÁNYI IVÁN

ORFEUSZ

Szakonyi Károly

Csillagok és petárdák

Hajnali hatkor felébredtettem valami zűrmögés, de hát még aludhattam volna, hanem Ernőke hét óra felé a fejemre ült, kis kezével dobolt a mellemen, hogy mondjam meg, mikor kezdődik a tűzijáték.

Bárhogy szeretem Ernőket, a kisebbik fiamat, ez az ostoba kérdészködés kihozott a sodromból, ugyanis este már szépen elmeséltem neki, hogy majd felmegyünk a tetőre, onnan jó látni a Gellérthegyet. Nem tudom, Ernőket mi izgatta jobban, a tető vagy a tűzijáték, de hát emiatt verte ki az álmat a szememből.

Gyula, a nagyobbik fiú, ájtott a szomszéd szobából, előzőleg hallottam, hogy telefonon beszélt valakivel, már felöltözött, haját teleshörpítte az anyja hajlakkjával, fogadni mernék, hogy borotválkozott is a „Philips”-emmel, pedig még pihéi is alig vannak, egyszóval ájtott és közölte, hogy új gibbon majmokat szerzett az Állatkert, most beszélt az inspektoros állatorvossal, gibbon, mondta, latinul hylóbetes, és kissé a hálószoba tükre felé fordulva röpké előadást tartott eme maomfajtáról, méretéről, karja hosszúságáról, és arról, hogy Ázsia délkeleti részén található. En nem tudom, mi a fenének veszi fel azt a nagyzólo pózt mostanában,

talán én is ilyen voltam kamaszkoromban, már nem emlékszem. Tény, hogy ő sem hagyott aludni. Jól van, mondtam, ha már ilyen szépen összejöttünk, hol van anyátok, adhatna valami reggeit. Ki ekartam bújni az ágyból, de Ernőke megint rákezdte, hogy mikor lesz a tűzijáték. — Este, te átkozott kölyök — üvöltöttem, Fersze, amilyen érzékeny, mindjárt bőgni kezdett. Nekem meg több sem kell, méregbe gurulok attól, hogy méregbe gurultam. — Nelli — kiáltottam. — Hol ténferesz? — Edénycsörömpölés a konyhából, na majd kapok ezért a „ténferesz”-ért! S miközben leráztam magamról a kétségbeesett Ernőket, odaállt az ágy lábához Gyula, hórihorgas alakja, mint egy professzoré. Az arca meg egészen ráncos lesz ilyenkor. — Az indulat elhomályosítja az értelmet — mondta. — A pedagógia legrosszabb módszere az értelmetlen lehurrogás. Fel kell fogni a gyermek képesség-szintjét és inkább százszor megmagyarázni neki valamit, mint egyszer oktanulni elhallgattatni, ami, ki tudja, milyen rossz pszichés következményekkel járhat... — Mintha meg is hajolna cseppet, hogy részemre befejezte az oktatást. Most Ernőke következik: — Tűzijáték csak este lehet, mert szükséges hozzá a sötétség. Hogy jól lehessen látni a pe-

Tölgyessy Miklós versel

Állványon

pattan a máz és
fordul a földre
elomlik a hátán

vések a létért
vasbeton izzik
szikla-szilánkok
szállnak

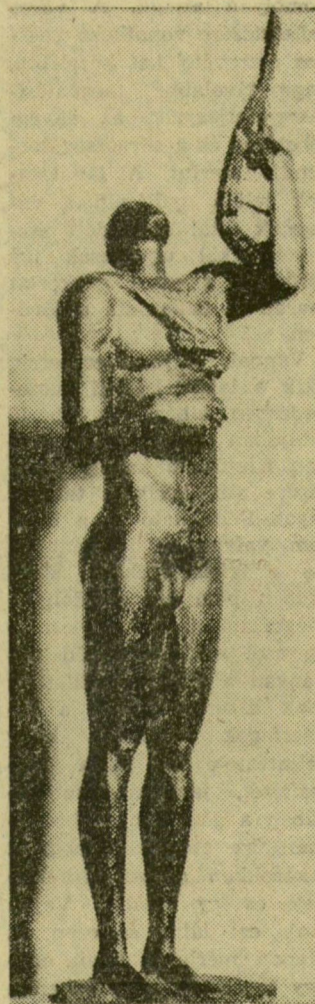
egy percig a
lendület éneke
ritmusa járja a
kán-kánt

Álmod virág

virágot árultam a téren
sirtam szegyenkeztem és
iféltem
azt kiáltottam: szépek
hogymindet megvegyétek!

sivalgó számon fennakad
és megfordul az ének
hánykódova élem álmodat
megálmodom hogy élek

álmod virág és mintha élne
kérdőn néz a messzeségbe

MÉSZÁROS MIHÁLY: